

Ref 42

Fråga om en arbetslöshetskassa haft skäl för att stänga av en sökande från rätten till arbetslöshetsersättning med hänvisning till att den sökande skilts från sitt arbete på grund av otillbörligt uppförande.

43 b § första stycket 2 lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 27 september 2023 följande dom (mål nr 530-22).

Bakgrund

1. Enligt den reglering som gäller för arbetslöshetsförsäkringen kan den som själv försätter sig i arbetslöshet – t.ex. genom otillbörligt uppförande – bli avstängd från arbetslöshetsersättning i upp till 45 ersättningsdagar.

2. P.S. hade en tillsvidareanställning som yrkeschaufför vid ett åkeri. Transportstyrelsen beslutade att återkalla hans körkort eftersom han inte hade verifierat varaktig nykterhet genom läkarintyg, vilket var ett villkor för körkortet. Han ansågs därför inte uppfylla de medicinska kraven för körkort.

3. Efter Transportstyrelsens beslut om återkallelse av körkortet avslutade arbetsgivaren P.S. anställning enligt en överenskommelse med honom.

4. Transportarbetarnas arbetslöshetskassa beslutade att stänga av P.S. från rätt till ersättning i 45 ersättningsdagar. Som skäl för beslutet angavs att han hade fått sitt körkort återkallat och därigenom själv orsakat att hans anställning avslutades. Av arbetslöshetskassans omprövningsbeslut – som inte innebar någon ändring – framgick att avstängningsbeslutet grundades på att han genom körkortsåterkallelsen ansågs ha skilts från arbetet på grund av otillbörligt uppförande.

5. P.S. överklagade beslutet till Förvaltningsrätten i Växjö som biföll överklagandet. Förvaltningsrätten konstaterade att P.S. körkort hade återkallats med anledning av att han, enligt körkortsregelverket, bedömdes ha ett alkoholmissbruk. Domstolen anförde att missbruk av alkohol betraktas, bland annat arbetsrättsligt, som en sjukdom och det var därför svårt att hävda att han själv kunnat råda över eller förhindra att körkortet återkallades. Förvaltningsrätten fann att P.S. anställning mot denna bakgrund inte kunde anses ha avslutats på grund av otillbörligt uppförande. Arbetslöshetskassan hade därför inte haft stöd för att stänga av honom på denna grund.

6. Transportarbetarnas arbetslöshetskassa överklagade till Kammarrätten i Jönköping som biföll överklagandet. Kammarrätten menade att P.S. haft möjlighet att verifiera varaktig nykterhet och därvid också haft möjlighet att söka stöd och hjälp. Han måste enligt kammarrätten även ha varit medveten om att verifiering av varaktig nykterhet var en förutsättning för fortsatt innehav av körkort och därmed också för att fortsättningsvis kunna utföra sitt arbete. Mot denna bakgrund och då P.S. inte heller hade presenterat någon utredning som talade för motsatsen fann kammarrätten att hans agerande utgjorde ett otillbörligt uppförande i lagens mening.

Yrkanden m.m.

7. P.S. yrkar att kammarrättens avgörande ska upphävas och förvaltningsrättens avgörande fastställas.

8. *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* anser att överklagandet ska avslås.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

9. Frågan i målet är om det förhållandet att en persons alkoholmissbruk har lett till körkortsåterkallelse av medicinska skäl kan utgöra ett sådant otillbörligt uppförande som kan föranleda avstängning från rätt till arbetslöshetsersättning.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

10. Enligt 43 b § första stycket 2 lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska en sökande stängas av från rätt till ersättning i 45 ersättningsdagar, om han eller hon på grund av otillbörligt uppförande skilts från sitt arbete.

11. Som exempel på otillbörligt uppförande nämns i förarbetena onykterhet i arbetet, upprepad sen ankomst till arbetet, frånvaro utan giltig anledning och vägran att efterkomma arbetsledningens anvisningar (prop. 1973:56 s. 184 och prop. 2012/13:12 s. 92).

12. Av utredningen i målet framgår att P.S. anställning har avslutats efter det att hans körkort återkallats med stöd av 5 kap. 3 § 7 körkortslagen (1998:488). Enligt den bestämmelsen ska ett körkort återkallas om körkortshavarens förutsättningar för rätt att köra ett körkortspliktigt fordon är så väsentligt begränsade genom sjukdom, skada eller dylikt att han eller hon från trafik-säkerhetssynpunkt inte längre bör ha körkort. Transportstyrelsens beslut att återkalla körkortet motiverades med att P.S. inte uppfyllde de medicinska kraven för körkort på grund av att han hade ett alkoholmissbruk.

13. Karaktären på de angivna exemplen i propositionerna på vad som kan anses utgöra otillbörligt uppförande talar enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening för att uttrycket närmast tar sikte på sådana beteenden som i linje med vad som gäller enligt arbetsrättsliga normer kan utgöra skäl för att avsluta en anställning på grund av misskötsamhet från arbetstagarens sida (jfr SOU 1971:42 s. 182 f. och SOU 1978:45 s. 194 f.).

14. Som huvudregel inom arbetsrätten gäller att en arbetstagare inte får sägas upp på grund av sjukdom. En arbetstagares alkoholmissbruk kan ha karaktär av sjukdom (AD 1986 nr 51).

15. Mot den bakgrunden finner Högsta förvaltningsdomstolen att det förhållandet att en persons alkoholmissbruk har lett till körkortsåterkallelse av medicinska skäl inte kan anses utgöra ett sådant otillbörligt uppförande som avses i 43 b § första stycket 2 lagen om arbetslöshetsförsäkring. Vad som lagts P.S. till last utgör därför inte grund för att stänga av honom från rätt till ersättning.

16. Transportarbetarnas arbetslöshetskassa hade således inte skäl för att stänga av P.S. från rätt till ersättning på den angivna grunden. Kammarrättens avgörande ska därför upphävas och förvaltningsrättens avgörande fastställas.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens avgörande och fastställer förvaltningsrättens avgörande.

I avgörandet deltog justitieråden *Jäderblom*, *Classon*, *Askersjö*, *von Essen* och *Medin*. Föredragande var justitiesekreteraren Sara Arya.

Förvaltningsrätten i Växjö (2020-09-21, ordförande Norrman):

Enligt 43 b § första stycket lagen om arbetslöshetsförsäkring ska en sökande stängas av från rätt till ersättning i 45 ersättningsdagar, om han eller hon

1. utan giltig anledning lämnat sitt arbete,
2. på grund av otillbörligt uppförande skilts från sitt arbete,
3. utan giltig anledning lämnat ett arbetsmarknadspolitiskt program för vilket aktivitetsstöd lämnas, eller
4. uppträtt på ett sådant sätt att den offentliga arbetsförmedlingen återkallat en anvisning till ett arbetsmarknadspolitiskt program för vilket aktivitetsstöd lämnas.

Av handlingarna i målet framgår att P.S. anställning avslutades efter en överenskommelse mellan honom och arbetsgivaren. Enligt förvaltnings-

rättens mening är det inte helt entydigt om P.S anställning avslutades på egen begäran eller arbetsgivarens initiativ. Arbetslöshetskassan har emellertid bedömt att frågan om avstängning ska prövas enligt 43 b § första stycket 2 lagen om arbetslöshetsförsäkring. Frågan i målet är därmed om P.S. ska anses ha skilts från sitt arbete på grund av otillbörligt uppförande.

Kammarrätten i Stockholm har i ett avgörande den 19 mars 2009 i mål nr 85-09 angivit att det är rimligt att anta att fall där en företagare som bedriver taxiverksamhet och som förlorar sitt tillstånd på grund av t.ex. hastighetsöverträdelse eller rattonykterhet skulle kunna jämföras med fall då en arbetstagare har skilts från sitt arbete på grund av otillbörligt uppförande. Det är en fråga om händelser som en förare själv kan råda över, förutse och även förhindra uppkomsten av.

Kammarrätten i Jönköping har i dom den 18 maj 2017 (mål nr 2355-16) bedömt att en sökandes provanställning avslutats på grund av otillbörligt uppförande när anställningens upphörande berott på att sökandens körkort återkallats med anledning av hastighetsöverträdelse. Domstolen konstaterade, med hänvisning till rättsfallet AD 1981 nr 158, att det arbetsrättsligt kan föreligga saklig grund för uppsägning när en yrkeschaufför även genom förseelser utanför tjänsten förorsakat att han inte kunnat fullgöra de mest väsentliga arbetsuppgifter han anstälts för att utföra, nämligen att köra lastbil. Kammarrätten ansåg att sökanden i målet, oaktat att han inte kunde påverka spärtiden i sig, hade haft möjlighet att förhindra indragningen helt och hållet genom att inte köra för fort. Han borde därmed ha varit medveten om att han vid en hastighetsöverträdelse kunde förlora sitt körkort och därmed äventyra sin provanställning.

I aktuellt mål är det utrett att P.S. körkort återkallades med anledning av att han, enligt körkortsregelverket, bedömdes ha ett alkoholmissbruk. Skälet till återkallelsen skiljer sig alltså från vad som var aktuellt i Kammarrätten i Jönköpings dom. Missbruk av alkohol betraktas i flera olika sammanhang, bl.a. arbetsrättsligt, som en sjukdom och det är därmed enligt förvaltningsrättens mening svårt att hävda att P.S. själv kunnat råda över eller förhindra att körkortet återkallades. Att ha fått körkortet återkallat på grund av medicinska skäl är heller inte jämförbart med återkallelse på grund av t.ex. rattfylleri. Mot denna bakgrund anser förvaltningsrätten att P.S. anställning inte kan anses ha avslutats på grund av otillbörligt uppförande. Arbetslöshetskassan har därmed inte haft stöd för att stänga av honom från rätten till ersättning med tillämpning av 43 b § första stycket 2 lagen om arbetslöshetsförsäkring. Det överklagade beslutet ska därför upphävas.

– Förvaltningsrätten bifaller överklagandet och upphäver arbetslöshetskassans beslut.

Det ankommer på arbetslöshetskassan att vidta de åtgärder som föranleds av denna dom.

Kammarrätten i Jönköping (2022-01-31, Rosell, Grip [skiljaktig] och Blomberg):

Frågan i målet är om P.S. ska stängas av från arbetslöshetsersättning i 45 dagar på grund av att han ska anses ha skilts från sitt arbete på grund av otillbörligt uppförande enligt 43 b § första stycket 2 lagen om arbetslöshetsförsäkring.

I den aktuella bestämmelsen är det inte definierat vad otillbörligt uppförande är. I förarbetena anges dock några exempel på vad som kan anses utgöra grund för att tillämpa sanktionen avstängning, nämligen onykterhet i arbetet, upprepad sen ankomst, frånvaro utan giltig anledning och vägran att efterkomma arbetsledningens anvisningar (prop. 1973:56 s. 184 och prop. 2012/13:12 s. 92). I praxis har vidare viss vägledning sökts i den arbetsrättsliga regleringen av om en uppsägning eller ett avskedande varit sakligt grundad eller inte (se t.ex. Kammarrätten i Jönköpings dom den 18 maj 2017 i mål nr 2355-16).

Kammarrätten konstaterar att Transportstyrelsen med stöd av 5 kap. 3 § 7 körkortslagen har återkallat P.S. körkort eftersom han inte uppfyllde de medicinska kraven för att få ha ett körkort. Enligt Transportstyrelsens beslut har P.S. inte kunnat verifiera varaktig nykterhet. Transportstyrelsen gjorde bedömningen att de förhöjda CDT-värdena visar att han har ett alkoholbruk som inte är tillfälligt och som från medicinsk synpunkt är skadligt, vilket uppfyller definitionen av missbruk enligt Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2010:125) om medicinska krav för innehav av körkort m.m.

Kammarrätten konstaterar vidare att P.S. således under en observations-tid fått möjlighet att verifiera varaktig nykterhet och därvid också haft möjlighet att söka stöd och hjälp för sitt alkoholbruk och vidta åtgärder häremot. Han måste också ha varit medveten om att verifiering av varaktig nykterhet var en förutsättning för fortsatt innehav av körkort och därmed också för att fortsättningsvis kunna utföra sitt arbete. Mot bakgrund av det nu anförda och då P.S. inte presenterat någon utredning som talar för motsatsen, anser kammarrätten att hans agerande utgjort ett otillbörligt uppförande i den mening som avses i 43 b § första stycket 2 lagen om arbetslöshetsförsäkring. Arbetslöshetskassan har således haft fog för sitt beslut att stänga av P.S. från arbetslöshetsersättning, varför förvaltningsrättens dom ska upphävas och arbetslöshetskassans beslut fastställas.

– Kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och fastställer Transportarbetarnas arbetslöshetskassas beslut den 21 februari 2020.

Grip var skiljaktig och anförde:

Frågan i målet är om arbetslöshetskassan har haft skäl för att stänga av P.S. från rätt till arbetslöshetsersättning med hänvisning till att han på grund av otillbörligt uppförande skilts från sitt arbete.

Av förarbetena till i målet aktuell bestämmelse framgår att den endast syftar på klart klandervärda beteenden och att det otillbörliga uppförandet kan bestå av t.ex. onykterhet i arbetet, upprepad sen ankomst till arbetet, frånvaro utan giltig anledning och vägran att efterkomma arbetsledningens anvisning (prop. 1973:56 s. 183 ff. och prop. 2012/13:12 s. 92). Även en förseelse som inträffat utanför arbetet har ansetts kunna läggas till grund för avstängning (se t.ex. Kammarrätten i Jönköpings dom den 18 maj 2017

i mål nr 2355-16, angående en yrkeschaufför som hade fått sitt körkort återkallat på grund av en hastighetsöverträdelse som inträffat på fritiden).

Av utredningen i målet framgår att P.S. har skilts från sitt arbete som yrkeschaufför efter det att hans körkort återkallats med stöd av 5 kap. 3 § 7 körkortslagen. Enligt nämnda bestämmelse ska ett körkort återkallas om körkortshavarens förutsättningar för rätt att köra ett körkortspliktigt fordon är så väsentligt begränsade genom sjukdom, skada eller dylikt att han från trafiksäkerhetssynpunkt inte längre bör ha körkort.

Beslutet att återkalla körkortet motiverades med att P.S. inte uppfyllde de medicinska kraven för att få ett körkort på grund av att han hade ett alkoholmissbruk och inte hade kunnat verifiera varaktig nykterhet. Detta förhållande kan enligt min mening inte ensamt anses utgöra grund för att stänga av honom från rätt till ersättning på grund av otillbörligt uppförande. Det finns varken i arbetsgivarintyg eller utredningen i övrigt någon uppgift om att P.S. till följd av missbruket skulle ha misskött sitt arbete eller uppträtt klandervärt på något vis. Körkortsåterkallelsen har inte heller koppling till någon trafikförseelse som skulle ha inträffat på fritiden.

Jag anser mot bakgrund härav att arbetslöshetskassan inte haft fog för att stänga av P.S. från rätten till arbetslöshetsersättning med hänvisning till att han på grund av otillbörligt uppförande skilts från sitt arbete. Överklagandet ska därför avslås.